

Köylü Piyasa, Çiçek Mezatı ve Devrimciler

Koray Çalışkan

koray.caliskan@boun.edu.tr

İki haftadır sosyalistlerin iktisadi alternatif önerilerinin zayıflığından bahsediyorum. Piyasanın doğal olarak kötü bir şey olmadığını anlatmış ve bu fikrin piyasa sosyalizmi savunuculuğu olarak görülmemesi gerektiği eklemiştim. Konu gerçek hayattan bir örneğe gelmiş, ama anlatacak yer kalmamıştı.

Türkiye'de yaklaşık 7,000 aile çiçek yetiştiriyor. Daha önce geleneksel tarım ürünleri yetiştiren bu üreticiler, artan bir hızla sebze gibi ürünlerden çiçeğe kayıyorlar. Şu anda Türkiye'nin en eski ve başarılı kooperatiflerinden olan Flora'ya üye yaklaşık 5,000 çiçek çiftçisi var.

Diğer üretici kooperatiflerinin aksine çiçek köylüsü piyasa kuruyor. Türkiye'nin 14 ayrı yerinde kurdukları, elektronik bir şebekeyle birbirine bağlı çiçek piyasasıyla üretici ve tüketici arasında hattı kısaltıyor, çiçek fiyatlarını yalnızca burada değil, Ortadoğu, Avrupa ve Rusya'da belirtiyorlar. Hem de üreticinin ürettiği her çiçek, evet hepsi satılıyor. Hiçbir çiftçinin elinde tek bir dal çiçek kalmıyor.

NASIL OLUYOR?

Kooperatif, kamyonlarla çiçekleri köylüden topluyor. Sahip olduğu 14 mezata denge bozmayacak şekilde dağıtıyor. Sonra Karanfilköy Camisi'nin altındaki mezat gibi yerlere çiçekler varıyor. Mezata kayıtlı alıcılar katılıyor. Her gün harcamak istedikleri parayı belirtiyorlar. Azını harcayabilirler ama çoğuna izin yok. Yani köylü, tüccarın (Roman kadın ve erkekler ve çiçek dükkânları) ne kadar alacağını kestirebiliyor.

Sonra çiçekler yürüyen bir banta konuyor ve yaklaşık 150 alıcının ortasından geçmeye başlıyor. Mezatı yöneten bir kooperatif temsilcisi her çiçeğin ortalama fiyatını tahmin ediyor. Çiçek görünür görünmez o fiyatı elektronik tahtaya yansıtıyor ve mikrofondan okuyor.

Alıcıların önünde bir düğme var. Eğer çiçeği ve fiyatını beğenirlerse önlerindeki düğmeye basmaya başlıyor. Onlarcası aynı anda basıyor. Fiyat hızla yükselmeye başlıyor. Eli düğmede son kalan tüccar, fiyatın yükselişini durdurmuş oluyor. Fiyatın durduğu seviyeden çiçekler yeni sahibini buluyor.

Eğer kimse düğmeye basmazsa fiyat düşmeye başlıyor, yeterince düşünce alıcılar tekrar düğmelerine basmaya başlıyor. Fiyat yükselmeye başlıyor. Hem de bazen açıldığı seviyenin üstüne bile çıkıyor! Yani 10 liradan alınmayan çiçek 5 saniye sonra 15 liradan satılabiliyor. Böylece satılmayan tek çiçek kalmıyor.

NE ALAKASI VAR?

"Bunun solculukla sosyalistlikle ne alakası var. Ha tüccar kazanmış ha üç beş köylü, devrimci bir durum yok burada, zaten kapitalizmin yanından böyle ufak tefek kooperatif girişimlerinin ne etkisi olur..." diye düşünenlerin çoğunlukta olduğu bir sosyalist fikir hayatımız var. Sosyalizm düşünden uzaklaşmamızın bir nedeni de zaten onlar. Ne alakası var, anlatayım:

1) Kısa vadeli maddi getirişi olmayan siyaset formları örgütlemeyen devrimci dönüşümlere yol açmak mümkün değil. Çiçek piyasası gibi daha adil değişim ilişkileri kurabilmek,

sosyalistlerin en kolay örgütleyebilecekleri ve hatta bu gücü başka alanları örgütlemek için kurabilecekleri bir olasılık.

2) Topyekûn bir devrim hiç olmadı, olmayacak. Onu düşlemekle avunmayı bırakalım. Devrimci dönüşümler uzun zamana yayılan radikal, rasyonel ve halkın iradesi ve onayıyla atılan adımlardan oluşur. Hayat koşullarına müdahale edebildiğiniz ölçüde kitleselleşirsiniz. TÖB-DER gibi kurumsal, Dev-Genç gibi kurumsal olmayan görece başarılı 80 öncesi hareketlerin bize öğrettiği budur.

3) AKP'nin kurduğu zekâtçı devlet düzeneğinin bir siyasi erke dönergeci gibi çalışmasını gündelik hayatta engelleyecek tek kurumsal olasılık budur.

Devrimi beklemeyelim artık. Yalnızca üretim değil, değişim araçlarını da isteyelim. Sonra, çok sonra belki, üzerimizden para ve mülkiyet kamburunu atabiliriz. Ne zaman olur bilmiyorum. Devrimcilerin devrimden ne anladığına bağlı. Ama bir gün mutlaka.